

Národohospodářský ústav při České Akademii.

Už v nejbližších dnech bude předložena valnému shromáždění České akademie v podobě dodatku ke statutu jejímu osnova stanov nového ústavu, kterýž má nésti jméno „Národohospodářský ústav při České akademii“. Bude jí sice formálně přičleněn, ale jinak úplně samostatný, jen pro takové úkoly praktické techniky, kterých úspěšné řešení vyžaduje součinnosti mužů vědeckých s muži výkonné techniky, svolávány budou komise složené ze členů Akademie i Národohospodářského ústavu.

O tom, že ústav takového jména má býti zřízen, proskakovaly již na podzim zprávy do veřejnosti. Došly pak potvrzení v zahajovací řeči protektorova náměstka v posledním slavnostním shromáždění České akademie. Prvotní zprávy o účelu ústavu byly mylné. Mělo se za to, že má býti ústavem vědeckým. Tomu tak není naprosto. Běžít naopak o ústav, který má sloužiti národohospodářskému zvelebování českého lidu ve směrech ryze praktických, ano každá publikační činnost jeho má býti stanovami vyloučena, ježto spadá v úkol působnostní rozličných našich institucí jiných. Povšechně naznačují úkol Národohospodářského ústavu stanov y jeho v ten smysl, aby „usiloval o zvelebování národohospodářské činnosti lidu českého ve směrech praktických, především povzbuzováním k pokroku ve všelikém oboru výrobní techniky (průmyslu, zemědělství a hornictví) i obchodu péčí o lepší zdatnost v oboru vyšších úkolů samostatného podnikání“.

Blíže pak jsou podrobnosti řečeného úkolu vyčteny v určitých bodech, podle kterých má Národohospodářský ústav

1. stopovati národohospodářský stav a rozvoj v lidu českém, zjišťovati jeho nedostatky a mezery, povzbuzovati k jejich odklízování a mravní vážou svého hlasu působiti

k podpoře a utužení hospodářských ctností v lidu českém vůbec;

2. udržovati ve stále patrnosti všeliké talenty české, pokud vynikají v oboru výrobní techniky a obchodu, ať působí doma či v cizině, aby bylo možno v každém případě potřeby pozornost k nim obracet i na místa je přiváděti, kde by své schopnosti nejlépe mohly uplatnit i zdokonaliti;

3. mladým mužům národnosti české, kteří osvědčili již také prakticky kromobyčejnou schopnost v nějakém oboru výrobní techniky neb obchodu, podporou mravní i hmotnou usnadňovati pobyt ve vynikajících místech výrobních neb obchodních za tím účelem, aby se utužili v příslušné odborné technice a získali rozhledu a zvýšené schopnosti podnikatelské zaměstnáním v závodech zvláště pokročilých a bezprostředním vnímáním života a ruchu důležitých prostředí výrobních a obchodních, tak aby potom mohli získaných zkušeností ve vlasti své plodně zužitkovati;

4. vypisovati veřejné soutěže na řešení problémů, pro výrobní techniku některého oboru zvláště závažných;

5. podporovati účely zákonodárství, jakož i státní a zemské správy tím, že bude k požádáním příslušným podávati dobrá zdaní v záležitostech, jež se dotýkají obecného národohospodářského dobra státu i země. —

Jedině posléz řečeným článkem své působnosti má tedy nový ústav zasáhnouti také poněkud v ten obor činnosti, který přísluší zájmovým zastupitelstvím, jako jsou komory obchodní, zemědělské rady a pod. Avšak právě jen částečně. Nemá jej pokládati za pole své iniciativy — jsouť tu pro něj právě orgány jiné — nýbrž jen na „požádání příslušné“. Zajisté má se tím zameziti, aby nový ústav se nehonil o své újmě po hospodářské působnosti, tím méně aby se pachtil po populárních nějakých heslech sem spadajících, nýbrž aby předem zůstal věren svému hlavnímu úkolu, pro který jest zřízen a který u nás svého zvláštního národního orgánu ještě dosud nemá.

Tento hlavní a podstatný úkol má, jak zřejmo, tvořiti působnost vymezená pod č. 1.—3. Stopování našeho národohospodářského stavu se zřetelem na odklízování jeho mezer, evidence talentů, aby každý mohl býti postaven ve chvíli potřeby na pravé místo, a uvádění mladých, snaživých a schopných lidí do prostředí národohospodářsky nejpokročilejších, aby tam ssáli do sebe ducha podnikatelské zdatnosti. Není sice výslovně řečeno, že místa, kam se mají mladé takové talenty na zkušenou vysílati, musí býti místa v cizině, ale budou asi především vysílány do míst zahraničních. Také tento úkol jediný bude vyžadovati značnejších hmotných prostředků, neboť sotva bude dosti ta-

kových uchazečů, kteří by se mohli vypravit do ciziny na vlastní groš. Bude asi povětšinou třeba dáti jim spolu pomoc hmotnou, byť se i s tím účtovalo, že nejeden nalezne placené místo ve vhodném závodě zahraničném a tak spolu najde tam aspoň částečné obživy. Prostředky hmotné jsou pro počátek zabezpečeny sumou okolo 330.000 korun, jejichž výnos z části největší bude obrácen na dotyčné podpory cestovní. Ale podpory na cesty zde neznamenají naprosto podpory na pouhé cestování. To jest římo vyloučeno vytčením, že jde o pobyt ve vynikajících místech výrobních a obchodních a zaměstnání v závodech zvláště pokročilých. Lichá turistika s rázem více méně krasodušným, které se u nás říká „cestování“ a která dokonce najde při té které naší instituci také podpory, jest přesnými ustanoveními oněmi vyloučena. Kdo jde toliko shlédnout cizí města a „studovat“ svět a lidi z oken vagonů, galerií burs a parlamentů, prohlížet sbírky i třeba závody a pod., bude marně klepat na měšec Národohospodářského ústavu. Rozumí se ovšem, že ani těm, kdož půjdou se záměrem vskutku vážným, jak jej odstavec č. 3. má na mysli, do ciziny na vlastní útraty, nebude on vyzbrojen jen prostředky pomoci hmotné, nýbrž též prostředky pomoci mravní, a to jest další charakteristický rys nového ústavu. Máť on kromě jistého počtu řádných členů, kteří vespolek ve sborových sezeních, po případě ve zvláštních odborech povedou správu ústavu, a kromě sítě domácích členů dopisujících míti i síť zahraničních členů čestných, především právě vynikajících mužů v povoláních praktických, kteří s čestným svým členstvím přijmou povinnost mravní podpory osob ústavem jim doporučených, tedy patronáží v tom směru, aby doporučeným ústavu usnadnili dosažení cíle, který v odstavci 3. jest naznačen. Čestné členstvo má tedy tvořiti nutnou organickou součást ústavu, získati je bude tudíž jeden z jeho nejdůležitějších úkolů počátečných. Ostatně mají v tom směru i konsuláty rakousko-uherské ústavu napomáhati.

To jsou podstatné obrysy složení a působnosti ústavu, který během tohoto roku bude ustaven. Musí po schválení stanov nejprve prvá třetina jeho řádných členů navrhovací volbou České akademie k nejvyššímu schválení býti předložena, načež ti provedou volbu druhé třetiny a s tou spolu pak teprve eventuální další volbu členů řádných, zvláště pak prvou volbu dopisujících a čestných. Příležitost k bezprostředním projevům ústavu na venek bude dána zvláště při každoročním slavnostním valném shromáždění, kteréž po příkladu České akademie také Národohospodářskému ústavu stanovami jest předepsáno. Nepochybně se před-

nesení v tom shromáždění neobmezí na pouhý výpis vnitřních dějin ústavu, nýbrž rozvinou pokaždé kritický obraz českého pokroku v oboru národohospodářském vůbec.

Nový ústav bude k tomu povolán, aby nepomáhal pouze k vychovávání našemu národohospodářskému ve směrech, kde jest ho nanejvýš a zrovna palčivě zapotřebí, nýbrž aby také lidu našemu byl tak říkajíc národohospodářským svědomím. Svou existencí samou má připomínati důležitost a specifický ráz našeho národohospodářského úkolu, má býti živoucím jeho hlasatelem a průkopníkem, má sloužiti ideálu, který už naplňoval mysl předních mužů národního obrození našeho od let čtyřicátých minulého století, ale teprve během posledních nemnoha let stal se horoucí tužbou všech, kteří pochopili, že by bez splnění jeho dílo obrození zůstalo kusým. A společenská naše rekonstrukce, která náleží k podstatě díla obrození, již tolik pokročila, že dosažení záměru, ježž Národohospodářský ústav sleduje, stalo se možnějším, než dříve bylo.

Výsledky Národohospodářského ústavu budou záviseti na tom, najde-li dost mužů, jejichž rozhled, znalost a schopnost bude na stejné výši s velkým chtěním, vroucí oddaností a nezištnou prací.